

Borgska huset.

Enl. 1842 års folkskolestadga skulle minst en folkskola finnas i varje socken.

Ödeshög vidsträckt - därför två skolor, en fast i norra delen och en flyttande i södra.

Förste ord. lärare vid Ödeshögs norra skola var G. Tollstam, som fick tillstånd att på av församlingen upplåtet jordområde uppföra bostad åt sig.

1848 godkändes en överenskommelse att vid Tollstams avträdande från sin tjänst som lärare vid norra skolan huset skulle erbjudas till församlingen. Om överenskommelse ej kunde träffas skulle huset rivas och bortföras från platsen.

1849 erhöll Tollstam tjänsten vid församlingens södra skola. Församlingen övertog bostadshuset mot en lösen av 666 riksdaler 32 skilling Banco.

14 maj 1849 beslöt sockenstämman genomföra en grundlig reparation.

"Varje hemman skulle lämna bl.a. tvänne bräder om minst åtta alnars längd och tio tuns bredd i lilländan."

1851 beslöts att bostadshuset skulle rivas och att ett skolhus med tillräckligt utrymme för undervisning uppföras på samma plats samt att det också skulle innehålla bostad om två rum, en kammare och kök för läraren.

1852 ändrades detta beslut. Det intilliggande sockenmagasinet skulle ombyggnas. Bottenvåningen blev skolsal och sockenmagasinet kom att vara beläget över folkskolans lärosal.

På 1930-talet beslöt kommunalfullmäktige att huset skulle rivas.

Ödeshögs Hembygd-förening fick överta huset och beslöt upprätta och nedtaga detsamma. Genom bidrag från undervisningsrådet kunde huset uppföras i Hembygdgården och i augusti 1940 skedde invigningen.

Ett Fridtjув Berg-museum hade ordnats i ett rum i andra våningen.

Den 3 juli 1949 ägde invigningen av skolmuseet rum.

Anders Berg

Anders Berg föddes 1821 och utexaminerades år 1846 från Stockholms nyinrättade seminarium med högsta betyget.

Blev år 1847 lärare i Prästorps skola i Stora Åby.

Valdes den 28 maj 1849 till lärare vid Ödeshögs norra skola med samtliga avgivna röster - 28.

Vallet vann laga kraft den 3 juli 1849.

Löneförmåner: 1. Bostad

2. Den därtill hörande tonten fick disponeras

3. "Fyra tunnor råg och fyra tunnor korn, ren och strid säd."

4. 53 riksdaler och 16 skilling banco av skolkassans medel

5. Sex förnar björkved för eget behov

6. Vinter- och sommarfoder för en ko. (Berg hade i hengift från Stenkilsby fått en ko).

Berg fick efter tre års anställning som lärare i Rogslösa-Väversunda.

Tjänstgöring även i Finspong.

Befattning som slöjdinspektör i Stockholm.

Sonen Fridtjув Berg föddes i Ödeshög den 20 mars 1851.

Bergska skolanseet.

Anders Berg anställdes vid Presterps skola i St. Åby församling. Här gifte han sig snart med rusthållaren Anders Jönsson i Stenkilsbys dotter Anna Charlotta. Efter oenighet om lönen bl.a. beslöt Anders Berg att flytta till Ödeshög i mitten av juli 1849. I Presterp föddes Axel Berg och i Ödeshög sonen Fridtjov. Familjen bodde i den av Ödeshögs församling strax innan inköpta byggnad, nu belägen å Hembygdegården. Skolan i Ödeshög var då nuvarande Sockenstugan. I skolan undervisades efter lankaster-systemet. Man ansåg, att läraren skulle kunna undervisa ett hundratal barn, om han tog de äldre barnen till hjälp som monitörer för de yngre. Barnen delades upp i tre klasser: stavare, realläsare och utanläsare eller läsiläsare. Alla undervisades i samma rum. "Eftersom morgonbönen förrättats, marscherade stavarna ut ur sina bänkar och ställde sig i sina grupper eller s.k. cirkel utefter väggarna. Realläsarna och utanläsarna sutto kvar i bänkarna och arbetade där, realläsarna kanske i skrivning och utanläsarna med räkning. Bland eleverna i andra och tredje klasserna valde läraren ut monitörer. Monitörerna ur andra klassen fingo var sin cirkel av stavarna att undervisa i läsning efter tabeller, som hängde på väggarna. Monitörerna ur tredje klassen övervakade andra klassens skrivövningar. Läraren själv kallade fram till sig lärlag från tredje klassen och förhörd de deras lära. Det blev dock ej mycket fred. Alla stavarna läste högt på en gång och åstadkommo ett fasligt oväsen. Det blev på detta sätt svårt att arbeta i lugn och ordning." Resultatet av skolundervisningen ansåg också Berg skäligen klent; varför han sökte utvägar att reformera skolan. Den främste målsmannen för en sådan omändring av skolarbetet var greve Thorsten Rudenschöld på Läckö. Denne ansåg att lärljungarna skulle fördelas på tre avdelningar: nybörjare eller underläsare i åldern 6 - 9 år, överläsarna 9 - 12 år samt oliterna. Normalt borde barnen sluta efter 12-årsåldern. Berg började i Ödeshög tillämpa dessa nya idéer i sin undervisning och begärde och fick tjänstledighet för att besöka "skolmästaregreven."

Efter kontakt med riksdagsgöran Jonas Andersson i Håkenås sökte Anders Berg och fick den bättre avlönade lärartjänsten i Hagelösa 1 juli 1853.

Övre våningen i Bergska huset å Hembygdegården är inrett såsom minnesrum för Anders, Fridtjov samt Hjalmar Berg. Deras livsverk illustreras genom utgivna arbeten, foten m.m. Här finnes även en byst av greve Thorsten Rudenschöld, som utögr övergången till nedre våningen, i vilken ett rum inretts likt en skolsal av lankaster-typ, med lärarens upphöjda kateder, långbänkar inredda för stavare, realläsare och utanläsare. Sandbänken samt gäspenner och griffeltavlor finnes på plats liksom en stavarring, där tabellerna hänga på plats för nybörjarens företa trevande försök under monitörernas stränga ledning.

Bergska skolanseet vill söka erinra om en lärarfamiljs framgångsrika arbete att förbättra den svenska folkskoleundervisningen.